

1 maj 2019

Öknens visdom som vägledning i vår tid del IV

Vi har kommit fram till den sista delen i serien av brev där vi söker vägledning sprungen ur öknens visdom. Brevet den här månaden sammanfaller med utgivningen av *Paradiset XV – Om ödmjukheten* som är ett omfångsrikt kapitel i Johannesakademins översättning av den systematiska samlingen av Ökenfädernas tänkespråk. Vi skall redan här möta några exempel ur *Paradiset*, men för den fortsatta vandringen rekommenderas varmt att gå direkt till källan.

Även om det är ett vanskligt företag att överhuvudtaget skriva något om högmod och ödmjukhet så lutar vi oss mot några av tänkespråken, men också mot Johannes Cassianus, i skriften *Det rena hjärtat*, samt en mer samtida vägledning som vi finner hos abboten Christopher Jamison från ett benediktinerkloster i England. Han blev känd för en bredare allmänhet genom BBC-serien *Klostret* där helt sekulära män för en tid fick leva med i klostrets rytm och gå in under den beprövade vägledningen. De avsnitt jag hänvisar till i brevet är hämtade ur boken *Lyckan kommer*.

Andlig visdom har inte per automatik med akademisk kunskap att göra, även om det i bästa fall kan sammanfalla. Så är t ex fallet med fader Matta Al Miskin och det arv som förvaltas i Makariosklostret i Egypten. Många gånger gör man dock klokt i att också söka goda exempel på oväntade håll.

Abba Arsenios rådfrågade en gång en egyptisk abba om sina tankar. Någon såg honom och frågade: ”Abba Arsenios, hur kommer det sig att du, som har en så god romersk och grekisk utbildning, rådfrågar den här bonden om dina egna tankar?” Han svarade: ”Jag har visserligen en romersk och grekisk utbildning, men jag har ännu inte lärt mig den här bondens alfabet.” Arsenios 6.

Den som vill gå i det andliga livets skola kan finna den främsta vägledningen på betydligt närmare håll än man anat. Se dig omkring i kyrkbänken nästa gång du firar gudstjänst och sök de gåvor dina mödrar och fäder, systrar och bröder kan berika dig med. Som församlingspastor är det inte minst i samband med hembesök som jag fått växa i kunskap om de andliga tingen. Särskilt bör vi lyssna till dem som också mött de mörkare stråken i tillvaron, och då inte bara till orden som talas, utan också till det som sägs mellan raderna, i hållningen, i tystnaden.

Frågorna om högmod och ödmjukhet är lika tidlösa och allmänmänskliga som de övriga lasterna. I själva verket rör vi här vid något av en ursynd hos såväl de första människorna som i änglarnas värld.

Som vi sett tidigare i den här brevserien betraktar Johannes Cassianus högmodet som den svåraste av alla laster. ”Högmodet bryter inte bara ned ödmjukheten, utan fördärvar alla andra dygder.” Det vanskliga med högmodet är att denna last är precis lika svår att komma till rätta med för nybörjaren såväl som för den mer erfarne. Den kan till och med vara ännu svårare för den andligt högtstående. Om man verkligen fått nåden att nå viss andlig kunskap ligger det nämligen ytterst nära till hands att beklaga sig över dem som inte förstått sambanden lika väl som man själv gjort. Och genast har högmodet träffat hjärtat med sina giftiga pilar.

Johannes Cassianus tar oss med in i skrifterna och håller genom en dialog mellan ljusets ängel, Lucifer – själva urtypen för högmod och fall – och Frälsaren, upp en spegel där också våra motiv och riktningar avtäcks:

Lucifer: Upp till himlen skall jag stiga. (Jes 14:13)

Frälsaren: Vi har sjunkit ned i gruset, vi ligger tryckta mot marken. (Ps 44:26)

Lucifer: Jag skall bli som den Högste. (Jes 14:14)

Frälsaren: Han ägde Guds gestalt, med vakade inte över sin jämlikhet med Gud, utan avstod från allt och antog en tjänares gestalt då han blev som en av oss...han gjorde sig ödmjuk och var lydig ända till döden, döden på ett kors.” (Filipperbrevet 2:6 f)

Lucifer: Ovan Guds stjärnor skall jag resa min tron. (Jes 14:13)

Frälsaren: [...] lär av mig som har ett mildt och ödmjukt hjärta (Matt 11:21)

Lucifer: All denna makt och härlighet har lagt i mina händer och jag kan ge den åt vem jag vill. (Luk 4:6)

Frälsaren: Han som var rik, blev fattig för er skull, för att ni skulle bli rika genom hans fattigdom. (2 Kor 8:9)

Om girigheten strävar efter att bli rik, vill högmodet bli rikast. Man nöjer sig inte med att vara bra, man vill vara bäst. Allt skall mätas och vägas mot jaget. Visst kan det finnas något gott i strävan efter att inte nöja sig med för lite – lagom är inte alltid bäst – men risken är stor att man så helt börjar orientera sig utifrån frågan om jämförelse att varje möte med en medmänniska färgas av frågor som kretsar kring över- och underordning. Tjänar jag på att lära känna dig? Kan det hjälpa min egen karriär i rätt riktning att umgås med dig? Om inte, ja, då får det vara.

Christopher Jamison har i sin roll som mångårig vägledare börjat skönja ett mönster som han benämner vid en ”upptagenhetskultur”. Viktiga människor förväntas ha mycket att göra. Den som har mycket tid över antas därför vara oviktig.

När man frågar någon hur det är? och får svaret:

– Det är mycket nu!

Skulle man då replikera med:

– Jag beklagar! Det var ju väldigt tråkigt att höra... skulle man troligtvis få en tämligen frågande reaktion.

Upptagenhetskulturen är en sinnesstämning där högmodet lätt kan gro. Den som har nått högst måste ju ha mest att göra. Risken vid klättrandet uppåt är att mycket går förlorat längs vägen. Inte minst relationer. När man väl når vad man trott sig åtrå kan det inte sällan visa sig att man blivit en ganska ensam och isolerad människa. Skall man tro ryktena runt Vita huset tycks det som att den nuvarande presidenten för Amerikas förenta stater har blivit allt mer ensam och isolerad i sitt torn. Vi kan ha olika åsikter om presidentens politiska brister och förtjänster men det kan väl knappast ha undgått någon att han ofta och gärna lyfter fram sig själv i pompösa ordalag av sällan skådat slag.

I en upptagenhetskultur blir det ofta en personlig tragedi att bli arbetslös eller sjukskriven eftersom förvirring uppstår kring vem man är om man inte är uppenbart nyttig. Dessutom kan man inte upprätthålla samma nivå av konsumtion och resor som alltid är status inom upptagenhetskulturen.

Högmodet är en förrädisk last därför att den är så svår att upptäcka hos sig själv. Högmodet är en blind fläck när det gäller självförståelse, inte bara hos uppenbart narcissistiska personlighetstyper. Risken är uppenbar att man utifrån viss framgång blir som tuppen som tror att solen går upp därför att just han gal. Han betraktar sig själv som oersättlig men för omgivningen är det bara plågsamt att bevittna.

Johannes Cassianus talar om två slags högmod:

Köttsligt – att sätta sig själv högre än andra människor.

Andligt – att sätta sig själv högre än Gud.

Om man kraftigt förenklar frälsningshistorien kan man se på människans samspel med Gud som en berättelse om att människan får ett förtroende som hon först förvaltar i ett dynamiskt samspel med Gud, men som någonstans längs vägen handlar mer och mer om människans egen glans – att göra sig ett namn utan Gud. Något som leder till ständiga fall. Men Gud visar gång på gång att han vägrar ge upp om sin skapelse. Den verkligt genomgripande räddningsaktionen blir till slut att själv komma till jorden och visa att en annan väg är möjlig. Nedstigandet, utblottelsen, tjänandet:

Markusevangeliet 10:42-45

Ni vet att de som räknas som härskare är herrar över sina folk och att furstarna har makten över folken. Men så är det inte hos er. Den som vill vara stor bland er skall vara de andras tjänare, och den som vill vara den förste bland er skall vara allas slav. Människosonen har inte kommit för att bli tjänad utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många.

Behöver vi påminna om (den gamla) människans önskan som föregick Jesu svar: "Låt oss få sitta bredvid dig i din härlighet, den ene till höger och den andre till vänster."

Högmodet är dess värre inte något som av sig självt begravts i dopet. Inget vi omedelbart dör bort ifrån när vi i Kristus dör bort från synden.

I Paulus förmodade allra sista brev ger han oss en profetisk aning om att högmodet kommer fira stora triumfer också i de sista dagarna:

2 Timotheosbrevet 3:2-4

Det skall du veta, att i de sista dagarna blir tiden svår. Då kommer människorna att tänka bara på sig själva och på pengar; de blir skrytsamma, högmodiga, fräcka, olydiga mot sina föräldrar, otacksamma, ogudaktiga, kärlekslösa, oförsonliga, fulla av förtal, obehärskade,

våldsamma, främmande för allt gott, svekfulla, hänsynslösa och inbilska.
De älskar njutningar mer än Gud.

Med en sådan föraning i åtanke bör vi än ivrigare söka Kristi väg. En väg som är den nedstigande. En väg som ingen tidigare gått, en seger som ingen tidigare vunnit. Denna seger besjungs i den stora Kristushymnen i Filipperbrevet 2:5–11.

Låt det sinnelag råda hos er som också fanns hos Kristus Jesus. Han ägde Guds gestalt men vakade inte över sin jämlikhet med Gud utan avstod från allt och antog en tjänares gestalt då han blev som en av oss. När han till det yttre hade blivit människa gjorde han sig ödmjuk och var lydig ända till döden, döden på ett kors. Därför har Gud upphöjt honom över allt annat och gett honom det namn som står över alla andra namn, för att alla knän skall böjas för Jesu namn, i himlen, på jorden och under jorden, och alla tungor bekänna att Jesus Kristus är herre, Gud fadern till ära.

De flesta bibelforskare är tämligen överens om att den här texten har alla ingredienser som pekar mot att den användes som en sång eller bekännelsedikt bland de första kristna och som då sjöngs eller reciterades i kör. Bekännelsen säger något oerhört om Jesus som sann Gud och sann människa.

Sann Gud – Han är jämlik med Gud redan från begynnelsen.
Sann människa – Han avstod från allt...

...på ett paradoxalt sätt blir Jesus den första sanna människan. Den förste att bekämpa högmodet i sitt liv. Alla människor hade fram till dess velat, liksom den första Adam, bli mer än människa.

En av vägarna ut ur högmodet går genom att betjäna sina medmänniskor. Det är ett tjänande där man inte lägger sin bekräftelse i att vara ”räddaren” eller ”hjälparen” utan att man är en som går bredvid och igenkänner Kristus i den andre.

Abba Antonios sade också: ”Jag såg djävulens alla snaror utlagda på jorden och med en djup suck sade jag: ’Vem kan väl undgå dem?’ Då hörde jag en röst som svarade: ’Ödmjukheten.’” (gs xv.3) Antonios 3.

Ödmjukheten föds någonstans i mötet med den egna svagheten och aningen av vad Guds kraft kan göra i ens liv. Som Wilfrid Stinnisen konstaterar den 25 september i andaktsboken *Idag är Guds dag*: Högmod och självförakt är två sidor av samma mynt – att vi inte räknar med Gud.

Ödmjukhet når man genom att möta sig själv på djupet och där upptäcka både sina starka och svaga sidor. Därmed är en ödmjuk människa en fri människa. Hon har blivit befriad från tvånget att fly från sig själv. Hon är fri att bli den hon innerst inne är.

Så här skriver Tommy Hellsten i den klassiska boken *Stororden*:

Det känns bra att vara i närheten av en människa som är ödmjuk. Hon har nämligen en förmåga att högakta och respektera en annan människa. Man blir inte en förlängning av den andre, utan man blir sedd och värderad just som den man är.

Den som känner sig själv har inte råd eller behov av att döma andra.

Tar vi Wikipedia till hjälp erbjuds följande definition:

Ödmjukhet är en personlig egenskap. En ödmjuk person har en balanserad självuppfattning och är medveten om sina begränsningar.

Högmodet ägnar sig nervöst åt att värdera andras insatser och person för att se hur man själv står sig, den ödmjuka kan vara generös och uppmuntra andra. Här tangerar vi missunnsamheten som jag skrev om i det förra brevet som handlade om avund. Vet man med sig att man kämpar med högmodet kan en väldigt god övning därför vara att slå vakt om att berömma och uppmuntra andra.

Den ödmjuka är närvarande. Det kan hon vara därför att hon har slutat att fly. Hon har mött sig själv och Gud på djupet och vet att varken beröm eller klander förändrar något i vem hon är i Guds ögon.

Den som verkligen är ödmjuk vet inte om det själv. Det hör till sakens natur, annars skulle man snart berömma sig av den och genast går ödmjukheten förlorad.

En aspekt av ödmjukheten, som vi inte alltid tänker på, är att bejaka vilka gåvor och styrkor man fått och ställa dem till förfogande för andra. Vi skall inte förväxla ödmjukhet med jantelagen som vill få oss att tro att vi inte är något. Den

högmodige är rädd för att misslyckas, då blir man också försiktig med att bruka sina gåvor. Den ödmjuke kan erkänna vad man också är bra på.

Tommy Hellsten ställer några klagörande frågor i *Stororden*.

Vad är då ödmjukhet? Är det att förringa sig själv? Är det att inte göra så stort väsen av sig själv? Är man ödmjuk om man håller sig i bakgrunden och inta tar plats, inte hämtar fram sig själv? Eller är man ödmjuk då man med en hemligt knuten näve i fickan låter andra trampa på sig? Betyder det att dölja sin styrka, förlamas i sin handlingsförmåga, att göra sig blek? Är de religiösa alltid ödmjuka? Kanske är det en religiös strategi att vara ödmjuk! Om du inte är det måste du åtminstone låtsas vara det, annars är du ingen riktig kristen? Så för att vara en lyckad kristen måste du dra dig tillbaka, bli en bakgrundsfigur som smälter in i tapeterna. Du måste prestera en gångbar ödmjukhet för att räknas med i de religiösa kretsarna, om sådana numera ens finns.

Nej, ödmjukhet är inte det samma som att låta sig bli överkörd. En del av tänkespråken, också i *Paradiset* kan tolkas i den riktningen. Då får vi påminna oss om att talet om ödmjukhet också måste förstås i ljuset av Jesu ord om talenterna som inte skall grävas ned. Om Gud själv utrustat människor med gåvor är det i högsta grad ett uttryck för såväl ödmjukhet som lydnad att låta dessa talenter komma Guds rike till del. Inte för att personen själv skall upphöjas men för att Gud genom dem kan äras.

Christopher Jamison fångar visionen om kyrkans ödmjuka gemenskap i en enkel mening:

Kyrkan ska vara en gemenskap av människor som inte anser sig vara viktiga och likväl får alla som kommer i deras närhet att känna sig betydelsefulla.

Lektionarium

Vårt lektionarium – ordningen för läsning ur Bibeln – innehåller tre dagliga bibelläsningar. En av dessa är hämtad från Gamla testamentet, en från Nya testamentets epistlar och en från evangelierna. Urvalet av texter i vårt lektionarium har sammanställts av Enzo Bianchi, prior för komuniteten i Monastero di Bose i Italien.

Genom att använda ett lektionarium får vi hjälp att läsa Bibeln enligt den tradition som kallas *lectio continua*: vi läser oss igenom hela Bibeln och blir hemmastadda i dess rika och förunderliga värld. Under en treårsperiod vandrar vi genom Gamla testamentet och varje år läser vi igenom hela Nya testamentet. Ordningen för bibelläsningen är anpassad till kyrkoårets tider.

Översättningen av vårt lektionarium, och en varsam anpassningen till våra förhållanden, gör inte sig självt. Jag vill passa på att rikta ett varmt tack till Peter Halldorf som lagt grunden till och arbetat fram varje lektionarium månad efter månad tills nu.

I och med den här månaden tar Niklas Lindholm över ansvaret. Ni kommer också märka vissa förändringar i dispositionen som vi tror kan underlätta bruket av vårt lektionarium ytterligare.

Paradiset XV

Johannesakademins översättningsseminarium har nu utkommit med del XV av den tematiska samlingen av ökenfädernas tänkespråk i serien Paradiset. Det är den hittills mest omfattande i serien och har temat *Om ödmjukheten*. Redaktörerna Britt Dahlman och Per Rönnegård beskriver i förordet många av tänkespråken som ”en besk medicin i en tid när vi uppmuntras att marknadsföra oss själva och att jämföra oss med andra”. Och de tillägger: ”Medicin kan vara både nyttig och skadlig, beroende på hur den intas och av vem.”

I likhet med de tidigare utgåvorna i serien innehåller boken den grekiska originalöversättningen parallellt med den svenska.

Paradiset XV kan beställas från ekibs.se eller www.silentiumskrifter.se

Johannesakademins ekumeniska seminarium på Nya Slottet Bjärka-Säby

Annandag Pingst 10 juni

MISSION – En omstridd kallelse

Kan övertag förenas med ödmjukhet, övertygelse med respekt? Kan kultur och tro skiljas åt, kan olika tro förenas?

Program:

09.30 Kaffe

10.00 Samuel Rubenson, Mission – en fråga eller ett svar?

10.30 Jonas Jonson, Missionärerna i historiskt perspektiv

MÅNADSBREV TILL EKUMENISKA KOMMUNITETEN I BJÄRKA-SÄBY

11.15 Andreas Dagerås, Missionären – en gåva inte en givare
12.00 Middagsbön
12.30 Lunch
13.30 Anders Arborelius, Mission – ett katolskt perspektiv
14.00 Johannes Pulkkanen, Mission – ett ortodoxt perspektiv
14.30 Ann Aldén, Mission – sändning och kallelse
15.00 panelsamtal
16.00 avslutande kaffe

Pris: 700 kr, inklusive fika och lunch. Studenter på minst 75 % betalar 400 kr.
Anmälan & info: info@johannesakademin.se

Generalkapitlet 2019

Den 8 -11 augusti möts vi till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säbys Generalkapitel. Vi samlas i år under temat: *I ordet var liv, och livet var människornas ljus*. Programmet med information om anmälan bifogas med utskicket av det här brevet men kan också fås genom att man hör av sig till anmalan@ekibs.se
Alla är varmt välkomna att delta i sommarens möte!

Monastero di Bose 1-7 oktober 2019

Vid alpernas fot i norra Italien ligger klostret Bose som har blivit en ovärderlig förebild för Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby. Kommuniteten i Bose utgörs av en klostergemenskap med både kvinnor och män med olika kyrkotillhörigheter. I Bose förenas det enkla och det sköna på ett förunderligt vis i den prestigelösa gemenskapen såväl som i arkitekturen och liturgin.

Med jämna mellanrum erbjuder Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby gemensamma vistelser i Bose. Mitt i skördetiden hösten 2019 är det dags igen.

Den här gången har vi medvetet valt att förlägga vistelsen från tisdag eftermiddag till måndag morgon. Detta för att få vara med om en hel söndag i klostret. Förutom möjligheten att fira söndagens mässa får vi då också vara med om Completorium som i Bose enbart firas söndagskvällar.

Dagarna i Bose innehåller en kombination av gudstjänster, måltider och gemensamma vägledningar men också gott om tid för tystnad, läsning och promenader i den vidunderligt vackra naturen.

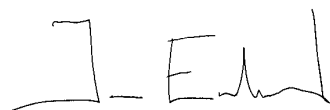
MÅNADSBREV TILL EKUMENISKA KOMMUNITETEN I BJÄRKA-SÄBY

Vägledningarna leds av bröder och systrar i Bose samt av Ekumeniska
Kommunitetens föreståndare, Jonas Eveborn som också är reseledare.

Vårt gemensamma program inleds tisdagen den 1 oktober kl 17 och avslutas
måndag den 7 oktober kl. 9.

Mer info och anmälan: anmalan@ekibs.se

Guds frid

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'JEW' with a stylized flourish at the end.